crearl ius non esset, atque adeo alium ætatis legitimæ creari necesse esset, cuius exemplum extat anno Christi 309. in Clogio Rege. Sed & subinde hoc ipsum Regnum quod Francogalliæ dicitur, ex quo inter plures Regum demortuorũ filios, ex Procerum Regni voluntate & arbitrio diuisum fuisse, plurima extant exempla. Si verò populus filio repudiato alium eligeret (prout sæpius id factum est) relinquebãtur filio repudiato ad tuendam suam dignitatem res quæ propriæ Regis, &, vt Iurisperiti loquuntur, ipsius patrimoniales fuerunt, & quas sine publico gentis concilio alienare non poterat. Cætera quæ regni & Reipub. erant, & Reip. dicuntur, ei ad quem Regnum deferebatur, attribuebantur, sicut & eæ res quæ Fisci dicuntur, quæ scilicet ad tuendam dignitatem suam partim ad vsus Reipub. repentinos attributæ sunt, vt erant Ducatus & Comitatus varij, qui etiam in populi comitijs illis assignabantur. Secundò & illud obseruatum semper fuit, vt filiæ à regni successione remouerentur (non quidem lege Salica, vt quidam malè existimant, nam ea de priuato tãtùm patrimonio, nec de feudis quidẽ, sed de allodijs, autore Salagasto vno ex regni proceribus, vnde Salica ab eius nomine dicta est, constituta fuit) & ijs neglectis, fratribus vel patruis, aut etiam extraneis per Proceres regnum semper delatum sit. atq; hæc de regibus primo Reip. capite. Antequam autem reliqua de Regis electione, eiusq; & Reipub. consilio, ratione q; administrationis regni progrediar, operæpreciũ facturũ me esse arbitror, si prius membra illa regni, quæ regem constituendi & abdicandi potestatem habere diximus, paucis describsero, quo magis dulcis illa harmonia qua regnum hoc à maioribus prudentissimè constitutum est elucescat.

Illud in primis magni est momenti. Regiam potestatem, ac reliquos omnes regni ordines adeo commodis & æquis rationibus inter se deuinctos esse, ac velut coagmentatos, vt vix vllũ possit inter ipsos magnum dissidium oriri. Sunt aũt ordines in Gallijs tres præcipui, penes quos legitimum gentis concilium, regnumq; adimendi ac constituendi facultas omnibus temporibus fuit, nobilitas scilicet, populus, vulgus. Hi singuli pro sua quisq; conditione suas habent leges ac instituta, quibus vtuntur, & adeo commodè sunt inuicem aggregati, vt ægrè facultatem habeant alij alios opprimendi, aut etiam aduersus regem coniurandi. De Ecclesiasticorum ordine, qui quartus censeri potest, quanquam hodie, cùm in tantam excreuerit potentiam, primum obtineat, deinde dicturi sumus.

Nobilitas igitur Galliæ, siue equestris ordo maximis fruitur commoditatibus ac priuilegijs, eoque fit vt magno quodam affectu Regem complectantur, & vitam quoque pro ipsius ac patriæ salute profundant. Neque enim vllum pendunt tributum, & armatis liceat ipsis esse quocunq; loco, & multa habent vitæ præsidia, sic vt non sit opus illiberalem aut quæstuariam aliquam artem exercere. Hoc enim nostris moribus minimè illis conceditur, nisi fortè domi maneant, ac rei familiari studeant. Sed si Regem sectari velint, habent quò se honestè alant. Plurima enim sunt domus & aulæ Regiæ ministeria, quæ solis nobilibus attribuuntur, qui singuli partem aliquam anni in ijs procurandis consumunt, & reliquum tempus vacuum habent ac liberam rebus priuatis atque domesticis administrandis. Hi omnes annuum à Rege accipiunt stipendium, & ampliora sperandi magnas habent occasiones. Principes autem viri, ac maioris dignitatis proceres, quoniam, & ipsi Regis beneficientiam experiuntur, ac partem Reip. procurant, nobilibus qui re sunt familiari minus lauta, victum & alia sæpè communicant. Deinde reges perpetuum alunt & amplissimum equitatum, exercendæ & alendæ causa nobilitatis, ac in tanto equitatus numero plurimæ sunt præfecturæ, quæ in illos distribuuntur, eaque ratio non minus pacis quàm belli tempore durat. Maiores quidem loci nobiles pro sua quisq; conditione ac virtute præficiuntur equitibus, ex reliquis autem alij sunt legati, alij signiferi, alij sagittarij, & qui per ætatem non possunt ferre arma reliquis famulantur, & cùm nullũ intercedit bellum, licet ipsis manere domi, ciusque stipendij partem non mediocrem parsimonia conseruare. Ad hæc nemo credat quàm multæ sint per Galliam præfecturæ, vt sic dicam, vrbanæ, quæ soli nobilitati committuntur, nam alij prouincijs, alij finibus, alij castellis & arcibus, alij vicis præficiuntur, vt interim nihil dicam de maioribus illis muneribus, quæ principibus tantùm tribui solent, cuiusmodi sunt qui ipsorum lingua dicuntur Connestabuli, Marescalli, Ammirallij, & id genus alij, sed & annuam pecuniam, velut honorarium quoddam Reges liberalitate quadam elargiri solent in multos nobiles, qui nulli sunt addicti ministerio. Hi appellantur eorum lingua Pensionarij. Satis igitur ex ijs quæ diximus apparet ordinem equestrem valde honestè & liberaliter in Gallijs haberi, & rectè quidem, nam & patriam ab hostibus defendunt, & natura ferè cæteris antecellunt, & non solùm ipsis, verùm etiam maiorum ipsorum meritis atq; virtuti illud tribuitur.

Alter ordo suas etiam habet commoditates non exiguas. ad hunc pertinent mercatores, qui eo faciunt maiorẽ quæstum, quod turò ipsis per Galliam proficisci ac negotiari licet, tum quod nobiles & mercaturã nullã exercent, & splendidè fere ac sumptuosè vestiuntur. Huic etiam ordini conueniunt ac fere tribuũtur quæsturæ & rationes nummariæ, item præturæ, & quicquid ad iurisdictionem pertinet, qua sanè in re plurimum est honoris ac emolumenti. Sunt enim in hoc regno Iuris administri, Iudices, Aduocati, causarum Procuratores, Scribæ, & id genus alij: multo plures mea quidem sententia, quàm in reliquis omnibus orbis Christiani prouincijs, quod peroportunè illis accidit, qui relicta mercatura his rebus operam nauare volũt. Et adeo quidem est fructuosus hic ordo, vt nobiles etiam inuideant, quanquam certè dignitate atq; splendore reliquis præstant. Et qui sunt alterius ordinis fere student ad hunc peruenire, vt postea dicturi sumus.

In tertio genere est vulgus & promiscua hominum multitudo, qui & agros colunt, & omnis generis artificia tractant. Vt autem hi vel nimia vtantur libertate, vel admodum sint diuites, vel in armis etiam exercitati, non est consultum. Nam quia conditionem seruitutis oderunt omnes, & natura sua fortunas amplificare student, facilè fit vt arma capiant, & potentiores opprimant, quod & in Gallijs & in alijs locis nõ semel accidisse constat. Vt autem eiusmodi sint ordines, ac veluti gradus in omni Republica necesse est. Quemadmodum in corpore humano videmus infirmiora & ignobiliora membra subministrare dignioribus. Neq; tamen est quod hi suum statum deplorent ac indignè ferant, quoniam & ius ipsis communicatur æquabiliter, & quam à maioribus acceperunt, ea vtuntur libertate, & multis etiam Reip. ministerijs adhibentur, & sola virtute & industria & assiduitate possunt ad secundum ordinem emergere, quod secundo non licet, vt ad

ad primum videlicet euadat, nisi regis beneficio singulari, quod ille solet ijs impartiri, qui aut iam fecerũt, aut pro Repub. vident posse aliquid facere egregiè. Et prudenter quidem istud institutum est, primùm vt ordo conseruetur equestris, qui propter belli exercitium fere minuitur, & sumptus vix tolerat. Deinde vt homines tantis excitati præmijs virtute contendant, & ad supremum gradum eluctentur. Hac etiam spe cõfisi qui sunt plebei & infimi ordinis aspirant ad secundum, & cùm in eo versati fuerint aliquamdiu, ad primum. Itaque fit vt minus sit inter ipsos inuidiæ ac maleuolentiæ, quando vident meritis ac virtuti patefactam esse viam ad amplissimos honores & propositum esse periculum, si malis rationibus eosdem obtinere studeant. Quod si vel conatus nimium difficilis, vel spes esset nulla ampliora consequendi, tum qui sunt mediocris & infimi gradus, magni præsertim animi, causam reperirent & occasionem excitandi motus, & sui ordinis homines contra potentiores armandi, nunc autem minimè difficilis est ratio, & videmus quàm multi ex humili sæpè loco ad summum fastigium euadant. Hanc quoq; rationem diligenter olim seruabãt Romani, nam à populari statu gradum faciebant ad ordinem equestrem, & hinc deinde ad Patritiam & Senatorlam dignitatem patebat aditus.

Est præterea ordo Ecclesiasticus nulli non communis, qui modò animum huc adijciat, & pro Galliæ consuetudine non raro accidit, vt etiam homines plebei virtute ac eruditione præstantes amplissimos in eo genere consequantur honores, Cardinalatum aliquando, vel Pontificatum etiam, quæ sanè res ad virtutem ac literarum studia homines inflammare potest.

Ex iam dictis liquet quàm aptè & venustè inter se cohæreãt omnes regni ordines, è quibus si quis aliquid delinquat facilis est medicina, nam si nobiles iniuriam cæteris faciant coercentur ab ijs qui ius reddũt, quorum est tanta authoritas, vt quantumuis magni Principes eorum cogantur parere decretis. Quod si populus etiã atq; vulgus aliquid moliatur, vt nonnũquam accidit, non est difficile nobilitati propter potentiam & vsum armorum illos ad æquitatem & officium adducere, eoq; fit vt suarum rerum finibus ac veluti cancellis sese contineant omnes, ac pacem alij cum alijs colant, quando neq; causam habent, neq; facultatem etiam aliquid conandi, & periculum in eo summum esse vident. Itaq; Regem tanti beneficij autorem complectuntur & amant omnes, ac cùm tempus incidit libentissimè imperata faciunt, & publicis necessitatibus magno studio subueniunt. Quòd si priuatim aliqui ab officio discedant, parata sunt remedia, sic vt malum non possit longius progredi. Et hæc quidem de ordinum regni statu satis.

Ex quibus equidem constat quàm concinnè hæc Monarchia iuxta iustitiam distributiuam sit temperata, atq; administrata, & Aristocraticè, hoc est optimatum imperio, & Democraticè, hoc est totius populi interuentu, quippe cùm ad omnes honores pateat aditus. Quæ quidem est illa Resp. quam tantoperè propter dulcem illam harmoniam, omniumq; Reip. generum temperationem, omnes Philosophi commendarunt, & vbi vetus illa lex aurea locum habet. *Salus populi suprema lex esto.*

Verùm vt redeamus vnde digressi sumus. Ex tribus hisce ordinibus seu statibus regni solet quotannis Calendis Maij publicum ac solenne concilium seu Parlamentum vulgò haberi, atq; adeo quoties maior aliqua res inciderit, cui Rex in aureo tribunali sedens præerat: Et huic primùm Principes regni q; Magistratus, tum inferiori loco legati ex singulis ciuitatibus subsidebant, quos vulgò deputatos appellant. Carpento aũt Rex in atrium vehebatur bubus tracto, quos auriga stimulo agebat. Vbi in atrium ac porius in Reip. sacrarium ventum erat, tum Principes regem in aureo solio collocabant, reliqui q;, vt iam diximus, suo quisq; loco atq; ordine subsidebant; eoq; demum in statu atq; sacrario Regia Maiestas dicebatur.

Autoritas verò huius concilij omni tempore summa fuit, & hæc potissimum in eo agi solebant. Primùm de creando vel abdicando rege, tum de pace & bello, de legibus publicis, de summis honoribus, præfecturis & procuratoribus Reip. de assignanda patrimonij parte liberis defuncti Regis, vel dote filiabus constituenda, quam Germanico verbo Abannagium, quasi excusoriam partem appellarunt. Deniq; de ijs rebus omnibus, quæ vulgus & nunc negotia statuum populari verbo appellat, quoniam de nulla (vt diximus) Reip. parte, nisi in statuum siue ordinum concilio agi ius esset. Item si quis Princeps atq; illustriore loco natus criminis alicuius insimularetur, in iudicium ad illud concilium vocabatur, ibiq; causam dicere cogebatur. Quin etiam si quando rex maiores sumptus facere instituisset, veluti in templis ædificandis, & monasterijs fundandis, Rex ordinum Concilium exquirebat. Postremò ne illud quidem prætermittendũ est, tantam huius concilij apud cæteras gentes autoritatem fuisse, vt etiam Principes exteri, si quid controuersiæ haberent, id interdum huius concilij arbitrio ac iudicio permitterent.

Atq; hoc concilium historici alias curiam, vt conuentum, alias Parlamentum, alias Placitum appellare solent, quòd re in multorum consilio quæsita & deliberata, tãdem inter ipsos placuisset & conuenisset. Vnde & placita Philosophorum apud Ciceronem & alios dicta sunt. Atq; hinc etiã promanasse videtur illud hodiernum in mandatis ac literis Regis: *Quoniam ita placitum est*, quod malè nunc à scribis Gallicis traductũ est: *Car tel est nostre plaisir.*

Eligi etiam solebant in eodem hoc ordinum conuentu seu concilio Præfecti Reip. qui Merouingijs temporibus, Maiores domus, hoc est magistri Palatij dicebantur. Horũ eadem apud reges potestas fuit, quæ quõdam apud Imperatorem Romanum erat Præfectorum Prætorio, qui etiam Aulæ Præfecti dicebantur. Qui cùm regiam potestatem desidia regum aliquandiu obsedissent, eandem facultatem nacti, eam pro sua vsurparunt, ac occuparunt. Nam cùm omnia ferè Reip. munera obirent, & si quod gerendum esset bellum exercitibus præessent, hi domi nudo atq; inani regum nomine contenti propter desidiam in otio viuebant, vnde eo progressa res est, vt Childerico rege 18. regnum obtinente Pipinus Magister Palatij, qui regis nomine magna diuturnaq; bella gesserat, Saxones deuicerat, suamq; in potestatẽ redegerat, oblatam regij nominis occupandi facultatem non repudiarit, exercitu præsertim eoq; victore & glorioso instructus. Tanta autem prætectorum potentia initium (vt diximus) cœpit tempore Clotharij secundi, circiter annum Christi 588. id est circiter annum 130. post regnum Francogalliæ constitutum.

Porrò hic Pipinus in regnum, deposito Childerico, sublimatus est. De quo vide lector, hæc in appendice Hunibaldi apud Io. Tritemium, præter Marsil. Patauin. de Translatione imperij cap. 6. Eodem anno (inquit